

Віктор ШУЛЬГАЧ (Київ, Україна)

ДЕРИВАТИ З ПРЕФІКСОМ *JЪZ- У СЛОВ'ЯНСЬКІЙ АНТРОПОНІМІЇ

Префікс *jъz- характерний для віддієслівних дериватів і меншою мірою для іменних. Див. (ЭССЯ 9, 7–105). Стосовно реалізації словотвірної моделі «префікс *Jъz- + корінь» у слов'янських антропоніміконах пор.:

***Jъzbava**: укр. (вторинне) *Збавенко* (Редько 2007: 1, 394) ~ *jъzbava (ЭССЯ 9, 12–13).

***Jъzbiľ'udъ**: чеськ. (похідне) *Zbilidy*, 1341 р. – ойконім, із *Zbiľudy (Profous 1957: IV, 744–745).

***Jъzbinogъ**: чеськ. (похідне) *Zbinohy* – ойконім (Profous 1957: IV, 745).

***Jъzbirogъ**: ст.-укр. (похідне) *Збыражъ, 1211 р. (ПСРЛ II, 730), сучасне *Збараж* – ойконім у Тернопільській обл., голосний -а- якого тлумачать як можливий результат акання (Козлова 2009: 143–144), блр. (похідне) *Збірагі* – ойконім у Брестській обл. (Рапановіч 1980: 58), ст.-пол. *Zbyrog*, 1442 р. (SSNO VI, 296), пол. *Zbiróg*, *Zbirug* (SN X, 456), слов'ян. *Збироги* – назва маєтку, зафіксована в документах Віленського центрального архіву (ОДВ X, 40).

***Jъzbivojъ**: ст.-пол. *Zbyvoj* [1442 р. – *Sbiuoyonis* (SSNO VI, 296)], ст.-чеськ. *Zbiuog*, XIII ст. (Pleskalovb 1988: 145 – з реконструкцією *Zb'ivoj*).

***Jъzbizobъ**: чеськ. (похідне) *Zbizuby* – ойконім (Profous 1957: IV, 746).

***Jъzbojъ**: рос. (похідне) *Избоево* – назва населеного пункту у Псковській обл., пол. *Zbyj* (SN X, 457) ~ *jъzbojъ (ЭССЯ 9, 17).

***Jъzborъ**: укр. *Избор* (СП 160), *Зборів* – відантропонімний ойконім у Тернопільській обл., ст.-рос. Тимофей *Изборовъ*, 1615 р.

(ПДП 111), слвн. *Izbor*, IX ст. – антропонім альпійських слов'ян (Kronsteiner 1981: 207), ст.-пол. *Izbor*, 1322 р. (SSNO II, 364) ~ *jъzborъ (ЭССЯ 9, 17–18).

***Ъзбогька**, ***Ъзбогькъ**: пол. *Zborek*, *Zborka* (SN X, 456, 457).

***Ъзбогьсь**: укр. *Зборець* (Горпинич 2000: 128).

***Ъзбодь**: укр. *Збудів* – відантропонімний ойконім у Львівській обл., пол. (вторинне) *Zbudowski* (SN X, 459), ст.-чеськ. *Zbud*, 1088 р. (Петрица 2010: 37), *Izbud*, XIII ст. (Pleskalovb 1988: 133).

***Ъзбьлда**: ст.-рос. Иванъ *Ижболда*, 1638 р. (ДАИ II, 153), рос. *Изболдин* (КПА 2, 449), *Ижбалдин*, *Ижболдин*, *Ижбулдин* (ЖПТ), *Ишбалдин* (КПУ Дон. 6, 215), (похідні) *Ижбалдин* – ойконім у Сарапульському пов. колишньої В'ятської губ. (Списки Вят. 871), *Ижболдин* – мікротопонім у Чагандинській волості колишньої В'ятської губ. (МСВ VII/2, 142), *Ижбулдина* – в колишній Оренбурзькій губ. (RGN III, 607). Пор. ще слов'ян. *Ижболда*, *Ишболда*, *Ишбулда* – в язичницькому антропоніміконі чувашів (Магницький 1905: 41, 47).

***Ъзбьргь**: укр. *Изборг* (СП 160).

***Ъзбьгнѣва**, ***Ъзбѣгнмвъ**: ст.-укр. *Збыгнѣвъ*, 1399 р. (ССУМ I, 390), ст.-пол. *Zbygniew*, 1244 р., *Sbignewa*, 1428 р. (SSNO VI, 291, 293), пол. *Zbigniew* (SN X, 455), ст.-чеськ. *Izbigneu* – особове ім'я, *Zbyhněvice* – ойконім (Profous 1957: IV, 753) ~ *jъzbygněвъ (ЭССЯ 9, 19).

***Ъзбьгојь**: слвн. (похідне) *Zbigovci* – назва населеного пункту, яку реконструюють як *Ъзбьгојьси і виводять із антропоніма *Ъзбьгојь (Торкар 2013: 120).

***Ъзбьл'уть**: ст.-пол. *Zbylut*, 1153 р. (SSNO VI, 294), пол. *Zbilut*, *Zbylut* (SN X, 455, 460), (похідні) *Zbylitowska Góra* (SG XIV, 537), *Zbylutów*, *Zbyluty* (SMP 1348) – топоніми, чеськ. *Sbyl'ut* (Svoboda 1964: 78).

***Ъзбьрадъ**: пол. *Zbyrad* (SN X, 460).

***Ъзбьслава**, ***Ъзбьславъ**: ст.-рос. *Збыслав* Якунович, 1240 р. (Веселовский 1974: 121), ст.-пол. *Zbyzlaua*, 1208 р., *Sbislaus*, 1254 р. (SSNO VI, 296), пол. *Zbysław* (SN X, 460), (похідні) *Zbystaw*, *Zbystawiec* (2) – ойконіми (SMP 1348), чеськ. (похідні) *Zbislav*, *Zbyslav* (2), *Zbyslavec* – ойконіми (Profous 1957: IV, 746, 754–755).

***Їъзѣдинъ**: ст.-рос. Ондрѣй Григорьевъ сынъ *Изединовъ*, 1588 р. (ДМУ 30), Илья Васильевъ сынъ *Изьѣдинъ*, XVI ст. (ТПК 76), Лука *Изьѣдиновъ*, 1678–1679 рр. (ДАИ IX, 117), (похідне) Федоровъ дворь *Изьядиновъ*, 1567 р. – топонім у Переславль-Залеському краї (Шумаков 1912: 249). Реконструйований архетип, імовірно, патронім на *-in-* від *Їъзѣда. Щодо апелятивних відповідників пор., наприклад, болг. діал. *їзед* ‘місячна фаза; новий місяць’, варіант *їзет* та ін., зібрані й прокоментовані в (Дукова 1983: 323–325).

***Їъзєславъ**: д.-руськ. *Изяслав*, 980 р. – син Володимира Святославича (Тупиков 1903: 166), укр. (похідне) *Изяслав* – ойконім у Хмельницькій обл., відомий з 1240 р. (ПСРЛ II, 786), рос. (похідні) *Ижеславль* – ойконім у Рязанській обл., *Иславка*, *Иславлево* – в колишніх Владимирській і Костромській губ. (RGN III, 662), блр. (похідне) *Заслаўе* (історично – *Изяславль*, *Жеславль*, *Жаславль*) – ойконім у Мінській обл. (Рапановіч 1981: 108) ~ *їъзєславъ (ЭССЯ 9, 26).

***Їъзгaгa**: ст.-рос. Иванъ *Изгагинъ*, XV ст. (НПК I, 366), Гавриил Андреевич *Изгагин*, 1588 р. (Веселовский 1974: 127), рос. *Изгагин* (ЖПТ) – патроніми на *-ин-*, ст.-пол. *Franco Zgaga*, 1387 р. (SSNO VI, 314), пол. *Zgaga* (SN X, 486) ~ *їъзгaгa (ЭССЯ 9, 27).

***Їъзгaлa**: рос. *Изгалин* (ЖПТ), пол. *Zgala* (SN X, 486).

***Їъзгaнісь**: укр. *Изганич* (Чучка 2005: 240).

***Їъзгoрдa**: ст.-рос. *Изгорода* Билибинъ, 1526 р. (Тупиков 1903: 166).

***Їъзгубa**: укр. *Згуба* (СП 155), пол. *Zguba* (SN X, 490) ~ *їъзгубa (ЭССЯ 9, 31–32).

***Їъзгъгшь**: рос. *Изгаршев*, *Изгоршев* (ЖПТ).

***Їъзкусь**: рос. (похідне) *Искусово* – ойконім у колишній Владимирській губ. (RGN III, 662) ~ *їъзкусь (ЭССЯ 9, 40).

***Їъзкъгшь**: хорв. (похідне) *Izkrčić* (LPH 248).

***Їъзкъгга**: укр. (вторинне) *Искаржинець* (ЧТ 1, 405).

***Їъзкъгнь**: рос. *Искорнев* (ЛЖС № 29, 47) – патронім на *-ев*.

***Їъзлoмa**: рос. (похідне) *Изломин* (ЖПТ).

***Їъзмaйъ**: ст.-рос. Иван Федоров *Измай*, XV ст. (Веселовский 1974: 127), рос. *Измаев* (ЖПТ).

***Їзмалѣкъ**: ст.-рос. (похідне) *Измалково*, 1449 р. – назва пустища в колишньому Переславль-Залеському пов. (АСБА I, 33), рос. *Измалков*, 1779 р. (МИВ 16, 1832), (похідні) *Измалкова*, *Измалково* (3 фіксації) – ойконіми в різних регіонах (RGN III, 615).

***Їзмѣръ**: рос. *Измиров* (ОА 2, 1460), блр. *Измер* (ЖПТ), пол. (вторинне) *Zmierowska* (SN X, 523).

***Їзмѣдѣнь(їь)**: рос. *Измаденов* (КПУ Ув. Дон. 8, 61), *Измаденов* (ЖПТ), *Измоденово* – ойконім відантропонімного походження в колишній Пермській губ. (RGN III, 615).

***Їзмьслѣ(їь)**: укр. *Змислий* (Редько 2007: 1, 403) ~ блр. діал. *змь'слы* 'кмітливий, тямущий' (Чыгрын 1979: 34).

***Їзнось**: рос. *Износ* (ЖПТ).

***Їзноськъ**: ст.-рос. Богдань *Износокъ*, 1609 р., *Износокъ* Губастого, 1679 р. (Тупиков 1903: 166, 560), рос. (похідні) *Износки*, *Износкова*, *Износково* (2 фіксації) – назви поселень у різних регіонах (RGN III, 615), пол. *Znosek* (SN X, 527).

***Їзюкъ(їь)**: укр. *Изюк* (Горпинич, Корнієнко 2003: 91), рос. *Изоков* (ЖПТ), пол. *Zok* (SN X, 529) ~ **їзьюкъ(їь)* (ЭССЯ 9, 55).

***Їзрьлда**: слов'ян. *Ишполда*, запозичене чувашами (Магницький 1905: 48).

***Їзрьрза**: слов'ян. *Ишпорза*, запозичене в чуваський антропонімкон (Магницький 1905: 48).

***Їзрүта**, ***Їзрүть**: ст.-пол. Stanislai *Spyth*, 1497 р. (SSNO V, 158), пол. *Spyt*, *Spyta* (SN VIII, 607) ~ укр. *іспит* 'випробування; екзамен' ~ *їзьрүтати (ЭССЯ 9, 64–65).

***Їзрүтька**, ***Їзрүтько**, ***Їзрүтькъ**: рос. *Спытков* (ИОН 184), блр. *Спытко* (ЖПТ), ст.-пол. *Spytko*, 1319 р., *Spytka* (1385 р. – *Spitka*), *Spytek*, 1396 р. (SSNO V, 158, 160), пол. *Spytek*, *Spytka*, *Spytko* (SN VIII, 607) ~ ст.-укр. *спитка* 'попит' (Тимченко 2003: 2, 345), укр. діал. *спитук* 'спроба, випробування' (ЕСУМ 4, 378).

***їзьроднь(їь)**: рос. діал. *изрѣднѣй* 'високий' (СГРС 4, 325).

***Їзроїь**: пол. *Zrój* (SN X, 535) ~ *їзьроїь (ЭССЯ 9, 69–70).

***Їзроїькъ**: пол. *Zdrojek* (SN X, 464).

***Їзсар**?, ***Їзсарь**: рос. *Иссар*, *Ишарин* (ЖПТ), (похідне) *Исарино*, 1746 р. – ойконім у Замосков'ї (ПКВЗ 275).

***Їзсагьсь**: рос. *Иссарцев* (ЖПТ).

***Їз(с)кьгь**: блр. *Искарòу* (Бірыла 1969: 164), болг. *Искър* (Илчев 1969: 224). Реконструйовано в (Козлова 1997: 43).

***Їзсьрь**: рос. *Иссопов* (ЖПТ) ~ *їзсьрь (ЭССЯ 9, 75–76).

***Їзтокь**: ст.-рос. *Истокъ* Болотовъ, 1546 р. (Тупиков 1903: 167) ~ *їзтокъ (ЭССЯ 9, 79–80).

***Їзуйь**. Відновлюється з ойконіма *Изуево* – в колишній Тверській губ. (Списки Твер. 415). Може зіставлятися з *Зуи*, зафіксованим у новгородській берестяній грамоті, датованій XII ст. (Зализняк, Янин 2013: 6), укр. *Зуй* (Новикова 2007: 332), ст.-рос. Дмитрокъ *Зуй*, 1481 р. (АС I, 49), Ондрюшка прозвище *Зуй*, 1624 р. (Парфенова 2005: 181), рос. *Зуй* (ЖПТ), ст.-блр. Сафрон *Зуй*, 1676 р. (Мяцельскі 2003: 157), блр. *Зуй* (Бірыла 1969: 157), болг. *Зуев* (Илчев 1969: 216), хорв. *Zujev*, *Zujic* (LPH 755), пол. *Zuj* (SN X, 539).

Антропонім відобразився у складі географічних назв, пор., наприклад, укр. *Зуївка*, *Зуївці* – назви поселень на Дніпропетровщині і Полтавщині, ст.-рос. *Зуево*, XV ст. – ойконім в історичній Новгородщині (НПК I, 644), *Зуево*, 1539/40 р. – назва пустища в колишньому Тверському пов. (ПМТ 21), блр. *Зуи* – ойконіми у Вітебській, Мінській, Могильовській обл. (Рапановіч 1977: 165; Рапановіч 1981: 112; Рапановіч 1983: 77), *Зуева* – на Вітебщині (Рапановіч 1977: 165).

Реконструйований праантропонім *Їзуйь < *їзуйь пов'язаний дієсловом *їз-у-ті (*se*). Див. (ЭССЯ 9, 86, 87).

Базове *Їзуйь мотивувало демінутиви ***Їзуйько**, ***Їзуйькь** > укр. *Зуйко*, *Зуйок* (Глуховцева 2011: 1, 287), ст.-рос. *Зуйко*, XVI ст. (НПК VI, 491), Лазарь *Зуйковъ*, 1648 р. (Тупиков 1903: 558), (похідні) *Зуйки*, XVI ст., *Зуйково*, XVI ст. – ойконіми в історичній Новгородській землі (НПК VI, 178; IV, 183), блр. *Зуйко* (Бірыла 1969: 161), пол. *Zujk*, *Zujko* (SN X, 539, 540).

Від дієслівної основи *-*у-ті*, засвідченої лише у зв'язаному вигляді (точніше, від парт. на *-t-*), утворено рідкісне прізвище *Изутов* (ЖПТ) < ***Їзуть**. В ЭССЯ цю реконструкцію пропущено.

***Їзувмгь**: рос. *Изуверов* (ЛГС № 51, 41).

***Їзвуда**: укр. *Звада* (Новикова 321), пол. *Zwada* (SN X, 543) ~ рос. діал. (похідне) *извадка* 'звичка' (СГРС 4, 308).

***Їзѡаѡь**: рос. *Извалов* (ЖПТ), блр. *Извалаў* (Бірыла 1969: 164).

***Їзѡара**, ***Їзѡагь**: рос. *Изварин* (ЖПТ) – патронім на -ин, *Изварино* – відантропонімні ойконіми в колишніх Московській і Тульській губ. (RGN III, 611), болг. (похідні) *Изварин*, *Изваров* (Илчев 1969: 220), пол. *Zwar*, *Zwara* (SN X, 544).

***Їзѡарикь** / ***Їзѡаріць**: укр. *Зварик*, *Зварич* (СП 153), пол. *Zwarycz* (SN X, 544) ~ укр. діал. *зв̑арич* ‘робітник, який виварює сіль з ропи’ (ГГ 80).

***Їзѡвѣда**, ***Їзѡвѣдь**: рос. *Извединово*, *Изведово* – відантропонімні ойконіми в колишніх Смоленській і Тверській губ. (RGN III, 611).

***Їзѡвѣкъ**: ст.-рос. Олеша Петров сын *Извеков*, 1573 р. (Альшиц 1949: 22–23), Гришка *Извсков*, 1682 р. (Сб. Щукина IV, 160), рос. *Извеков* (ЖПТ), *Звеков* (Новикова 2007: 321), (похідні) *Извекова* (3), *Извеково* (2), *Извековка* – назви поселень у різних регіонах (RGN III, 611).

***Їзѡвѣстньѡ**: ст.-рос. *Известной* Грибановъ, 1575 р. (Тупиков 1903: 166).

***Їзѡвогь**: болг. *Извор* (Илчев 1969: 220), пол. *Zwor* (SN X, 548) ~ укр. діал. *извора* ‘частина воза’ (Жегуц, Піпаш 2001: 65).

***Їзѡвогькъ**: пол. *Zworek* (SN X, 548).

***Їзѡвьлда**: рос. (вторинне) *Ижвальдин* (ЖПТ).

***Їзѡвьрга**: рос. (похідні) *Изергинъ*, 1721 р. (Вятка 166), *Извергин* (ЖПТ), *Изергин* (РУС 166) ~ *їзѡвьргь (ЭССЯ 9, 102).

***Їзѡзѣга**: ст.-рос. Треня *Ижога*, 1624 р. (Веселовский 1974: 127), (вторинне) Прокопий *Ижогин*, 1684 р. (РМ 339), рос. *Ижогин* (ЖПТ) ~ *їзѡзѣга (ЭССЯ 9, 104).

***Їзѡзѣра**: рос. (вторинне) *Ижерин* (ЖПТ).

Фактичний матеріал і відновлені на його основі архетипи (загалом відапелятивного походження) свідчать про важливість пропріальної лексики для реконструкції праслов’янського лексичного фонду.

СКОРОЧЕННЯ

Kronsteiner 1981: Kronsteiner, Í. Die alpenlawischen Personennamen. Wien.

ЛРН: Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske. Zagreb, 1976.

Pleskalová 1998: Pleskalová, J. Tvoření nejstarších českých osobních jmen. Brno.

Profous 1957: Profous, A., Svoboda, J. Místní jmená v Čechách: Jejich vznik, původní význam a změny. Praha. 1947–1957. I–IV.

RGN: Russisches geographisches Namenbuch. Begr. von M. Vasmer. Wiesbaden 1962–1988. I–XI.

SG: Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. Warszawa 1880–1902. I–XV.

SMP: Spis miejscowości Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Warszawa, 1967.

SN: Słownik nazwisk współcześnie w Polsce używanych. Wydał K. Rymut. Kraków 1992–1994. I–X.

SSNO: Słownik staropolskich nazw osobowych. Pod red. W. Taszyckiego. Wrocław etc. 1965–1983. I–VI; VII: Suplement. Pod kier. M. Malec. Wrocław 1984–1987.

Svoboda 1964: Svoboda, J. Staročeská osobní jména a naše příjmení. Praha.

Torkar 2013: Torkar, S. Dvočlenski slovanski antroponimi v slovenski toponimiji. In: Jezikoslovni zapiski. 2013. № 1. S. 111–128.

Альшиц 1949: Альшиц, Д.Н. Новый документ о людях и приказах Опричного двора. – В: Исторический архив. Москва; Ленинград. 1949. IV. С. 3–72.

[Alyshits 1949: Alyshits, D.N. Noviy dokument o lyudyah i prikazah Oprichnogo dvora. – V: Istoricheskij arhiv. Moskva; Leningrad. 1949. IV. S. 3–72.]

АС: Архив П.М. Строева. I. – В: Руская историческая библиотека. Петроград. 1915. XXXII.

[AS: Arhiv P.M. Stroeua. I. – V: Ruskaya istoricheskaya biblioteka. Petrograd. 1915. XXXII.]

АСБА: Акты, собранные в библиотеках и архивах Российской империи Археографическою экспедициею имп. Академии наук. Санкт-Петербург 1836–1838. I–IV и указатель.

[ASBA: Akt, sobranne v bibliotekah i arhivah Rossijskoj imperii Arheograficheskoyu kspeditsieyu imp. Akademii nauk. Sankt-Peterburg 1836–1838. I–IV i ukazately.]

Бірыла 1969: Бірыла, М.В. Беларуская антрапанімія. 2: Прозвішчы, утвораныя ад апелятыўнай лексікі. Мінск.

[Birla 1969: Birla, M.V. Belaruskaya antrapanimiya. 2: Prozvishch, utvoranya ad apelyatŭnay leksiki. Minsk.]

Веселовский 1974: Веселовский, С.Б. Ономастикон: Древнерусские имена, прозвища и фамилии. Москва.

[Veselovskiy 1974: Veselovskiy, S.B. Onomastikon: Drevnerusskie imena, prozvishta i familii. Moskva.]

Вятка: Вятка: Материалы для истории города XVII и XVIII столетий. Москва, 1887.

[Vyatka: Vyatka: Material dlya istorii goroda XVII i XVIII stoletiy. Moskva, 1887.]

ГГ: Гуцульські говірки: Короткий словник. Відп. ред. Я. Закревська. Львів, 1997.

[GG: Gutsulysyki govirki: Korotkiy slovník. Vidp. red. Ya. Zakrevsyka. Lviv, 1997.]

Глуховцева 2011: Глуховцева, К.Д., Глуховцева, І.Я. Леснова, В.В. Словник прізвищ жителів Луганщини. Луганськ. 1–2.

[Gluhovtseva 2011: Gluhovtseva, K.D., Gluhovtseva, I.Ya. Lesnova, V.V. Slovník prizvisht zhiteliv Luganshtini. Lugansyk. 1–2.]

Горпинич 2000: Горпинич, В.О. Прізвища степової України: Словник. Дніпропетровськ.

[Gorpinich 2000: Gorpinich, V.O. Prizvishta stepovoї Ukraїni: Slovník. Dnipropetrovskyk.]

Горпинич, Корнієнко 2003: Горпинич, В.О., Корнієнко, І.А. Прізвища Дніпровського Припоріжжя (Словник). Дніпропетровськ.

[Gorpinich, Kornienko 2003: Gorpinich, V.O., Kornienko, I.A. Prizvishta Dniprovsykygo Praporizhzhya (Slovník). Dnipropetrovskyk.]

ДМУ: Десятни Московского уезда 7086 и 7094 гг. Сообщил Е. Стасhevский. В: Чтения в Обществе истории и древностей российских. 1911. Кн. I. Отд. I. С. 1–50.

[DMU: Desyatni Moskovskogo uezda 7086 i 7094 gg. Soobshtil E. Stashevskiy. V: Chteniya v Obshtestve istorii i drevnostey rossiyskih. 1911. Kn. I. Otd. I. S. 1–50.]

ДАИ: Дополнения к Актам историческим, собр. и изд. Археографическою комиссиею. Санкт-Петербург 1846–1872. I–XII.

[DAI: Dopolneniya k Aktam istoricheskim, sobr. i izd. Arheograficheskoyu komissieyu. Sankt-Peterburg 1846–1872. I–XII.]

Дукова 1983: Дукова, У. Митологичният контекст на бълг. диал. *̀ized* ‘луна фаза; новолуние’. В: Български език. XXXIII. 4. С. 323–326.

[Dukova 1983: Dukova, U. Mitologichniyat kontekst na balg. dial. *̀ized* ‘lunna faza; novolunie’. V: Balgarski ezik. XXXIII. 4. С. 323–326.]

ЕСУМ: Етимологічний словник української мови. Ред. О.С. Мельничук. Київ 1982–. Т. 1–.

[ESUM: Etimologichniy slovník ukraïnskyõ movi. Red. O.S. Melynichuk. Kiiiv 1982–. T. 1–.]

Жеруц, Піпаш 2001: Жеруц, І., Піпаш, Ю. Словник гуцульського говору в Закарпатті. Мюнхен.

[Zheruts, Pipash 2001: Zheruts, I., Pipash, Yu. Slovník gutsulyskyogo govoru v Zakarpatti. Myunhen.]

ЖПТ: Жертвы политического террора в СССР. Режим доступа: <http://lists.mono.ru>

[ZhPT: Zhertvi politicheskogo terrora v SSSR. Rezhim dostupu: <http://lists.mono.ru>]

Зализняк, Янин 2013: Зализняк, А.А., Янин, В.Л. Берестяные грамоты из новгородских раскопок 2011 и 2012 гг. В: Вопросы языкознания. 2013. № 4. С. 3–16.

[Zaliznyak, Yanin 2013: Zaliznyak, A.A., Yanin, V.L. Berestyane gramot iz novgorodskih raskopok 2011 i 2012 gg. V: Voprosi yazkoznanija. 2013. № 4. S. 3–16.]

Илчев 1969: Илчев, С. Речник на личните и фамилни имена у българите. София.

[Ilchev 1969: Ilchev, S. Rechnik na lichnite i familni imena u balgarite. Sofiya.]

ИОН: Исторический очерк Николаевского кавалерийского училища. Школа гвардейских подпрапорщиков и кавалерийских юнкеров. Санкт-Петербург, 1873. Приложение.

[ION: Istoricheskij ocherk Nikolaevskogo kavalerijskogo uchilishta. Shkola gvardeyskikh podpraporshnikov i kavalerijskikh yunkеров. Sankt-Peterburg, 1873. Prilozhenie.]

Казлова 2009: Казлова, Р.М. Айканімія Беларускага Палесся. Генэзіс назваў. Гомель. Ч. І.

[Kazlova 2009: Kazlova, R.M. Aykanimiya Belaruskaga Palessya. Genzis nazvaў. Gomely. Ch. I.]

Козлова 1997: Козлова, Р.М. Структура праславянского слова. Праславянское слово в генетическом гнезде. Гомель.

[Kozlova 1997: Kozlova, R.M. Struktura praslavyanskogo slova. Praslavyanskoe slovo v geneticheskom gnezde. Gomely.]

КПА: Книга памяти: Поименный список воинов Алтая, павших в боях Великой Отечественной войны 1941–1945 гг. Барнаул 1986–1988. 1–2.

[КРА: Книга пам'яті: Поименний список воїнов Алтая, павших в боях Великої Отчественної війни 1941–1945 гг. Barnaul 1986–1988. 1–2.]

КПУ Дон.: Книга памяти Украины: Донецкая область. Донецк 1994–1999. 1–22.

[KPU Don.: Kniga pam'yati Ukraini: Donetskaya oblasti. Donetsk 1994–1999. 1–22.]

КПУ Ув. Дон.: Книга памяти Украины по увековечению участников боевых действий, умерших в послевоенные годы: Донецкая область. Донецк 2001–2012. 1–27.

[KPU Uv. Don.: Kniga pam'yati Ukraini po uvekovecheniyu uchastnikov boevh deystviy, umershih v poslevoenne god: Donetskaya oblasti. Donetsk 2001–2012. 1–27.]

ЛГС: Летопись газетных статей. Москва, 2003.

[LGS: Letopisy gazetnih statey. Moskva, 2003.]

ЛЖС: Летопись журнальных статей. Москва, 2008.

[LZhS: Letopisy zhurnalnyh statey. Moskva, 2008.]

Магницкий 1905: Магницкий, В.К. Чувашские языческие имена. – В: Известия Общества археологии, истории и этнографии при имп. Казанском университете. Казань. 1905. Т. 21. № 2–4. С. 1–102.

[Magnitskiy 1905: Magnitskiy, V.K. Chuvashskie yazicheskie imena. – V: Izvestiya Obshestva arheologii, istorii i tnografii pri imp. Kazanskom universitete. Kazany. 1905. T. 21. № 2–4. S. 1–102.]

МИВ: Материалы по истории Воронежской и соседних губерний. Собрал и издал Л.Б. Вейнберг. Воронеж 1885–1880. Вып. 1–16.

[MIV: Materiali po istorii Voronezhskoy i sosednih guberniy. Sobral i izdal L.B. Veynberg. Voronezh 1885–1880. Vp. 1–16.]

МСВ: Материалы по статистике Вятской губернии. Вятка, 1892. Т. VII. Ч. 2.

[MSV: Materiali po statistike Vyatskoy gubernii. Vyatka, 1892. T. VII. Ch. 2.]

Мяцельскі 2003: Мяцельскі, А.А. Старадаўні Крычаў. Гістарычна-археалагічны нарыс горада ад старажытных часоў да канца XVIII ст. Мінск.

[Myatselyski 2003: Myatselyski, A.A. Staradaўni Krchaў. Gistarichna-arhealagichni nars gorada ad starazhtnih chasoў da kantsa XVIII st. Minsk.]

Новикова 2007: Новикова, Ю.М. Практичний словозмінно-орфографічний словник прізвищ Центральної та Східної Донеччини. Донецьк.

[Novikova 2007: Novikova, Yu.M. Praktichniy slovozmimno-orfografichniy slovnik prizvisht Tsentralnoї ta Shidnoї Donechchini. Donetsk.]

НПК: Новгородские писцовые книги, изд. Археографическою комиссиею. Санкт-Петербург 1859–1915. I–VI и указатель.

[NPK: Novgorodskie pistsove knigi, izd. Arheograficheskoyu komissieyu. Sankt-Peterburg 1859–1915. I–VI i ukazately.]

ОА: Общий алфавит фамилиям владельцев, имения которых находятся под запрещением с 1829 по 1865 год. Санкт-Петербург 1867. Кн. 1–6.

[ОА: Obshtiy alfavit familiyam vladelytsev, imeniya kotorih nahodyatsya pod zapresheniem s 1829 po 1865 god. Sankt-Peterburg 1867. Kn. 1–6.]

ОДВ: Опись документов Виленского центрального архива древних актовых книг. Вильна 1901–1913. Вып. I–X.

[ODV: Opisy dokumentov Vilenskogo tsentralnogo arhiva drevnih aktovih knig. Vilyna 1901–1913. Vp. I–X.]

Парфенова 2005: Парфенова, Н.Н. Словарь русских фамилий конца XVI–XVIII вв. (по архивным источникам Зауралья). Москва.

[Parfenova 2005: Parfenova, N.N. Slovary russkih familiy kontsa XVI–XVIII vv. (po arhivnm istochnikam Zauralya). Moskva.]

ПДП: Памятники дипломатических и торговых сношений Московской Руси с Персией. Ред. Н.И. Веселовский. Санкт-Петербург 1898 (= Труды Восточного отделения имп. Русского археологического общества. Т. XXII).

[PDP: Pamyatniki diplomaticheskikh i torgovih snosheniy Moskovskoy Rusi s Persiey. Red. N.I. Veselovskiy. Sankt-Peterburg 1898 (= Trudi Vostochnogo otdeleniya imp. Russkogo arheologicheskogo obshtestva. T. XXII).]

Петрица 2010: Петрица, Н.М. Чеські антропонімні формули XI–XVIII століть: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Ужгород.

[Petritsa 2010: Petritsa, N.M. Cheskyi antroponimni formuly NI–HVIII stolyty: Disertatsiya na zdobuttya naukovogo stupenya kandidata filologichnih nauk. Uzhgorod.]

ПКВЗ: Писцовые книги Восточного Замосковья. Сост.: М.Ю. Зенченко (отв. сост.), Н.П. Воскобойникова, Г.А. Иванова, А.В. Маштафаров. Москва, 2007.

[PKVZ: Pistsovie knigi Vostochnogo Zamoskovyya. Sost.: M.Yu. Zenchenko (otv. sost.), N.P. Voskoboynikova, G.A. Ivanova, A.V. Mashtafarov. Moskva, 2007.]

ПМТ: Писцовые материалы Тверского уезда XVI века. Сост. А. В. Антонов. Москва, 2005.

[PMT: Pistsove materiali Tverskogo uezda XVI veka. Sost. A.V. Antonov. Moskva, 2005.]

ПСРЛ: Полное собрание русских летописей. Москва 1962. II.

[PSRL: Polnoe sobranie russkih letopisey. Moskva 1962. II.]

Рапановіч 1977: Рапановіч, Я.Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Віцебскай вобласці. Мінск.

[Rapanovich 1977: Rapanovich, Ya.N. Sloŭnik nazvaŭ naselenih punktaŭ Vitsebskay voblastsi. Minsk.]

Рапановіч 1980: Рапановіч, Я.Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Брэсцкай вобласці. Мінск.

[Rapanovich 1980: Rapanovich, Ya.N. Sloŭnik nazvaŭ naselenih punktaŭ Brstskay voblastsi. Minsk.]

Рапановіч 1981: Рапановіч, Я.Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Мінскай вобласці. Мінск.

[Rapanovich 1981: Rapanovich, Ya.N. Sloŭnik nazvaŭ naselenih punktaŭ Minskay voblastsi. Minsk.]

Рапановіч 1983: Рапановіч, Я.Н. Слоўнік назваў населеных пунктаў Магілёўскай вобласці. Мінск.

[Rapanovich 1983: Rapanovich, Ya.N. Sloŭnik nazvaŭ naselenih punktaŭ Magilëŭskay voblastsi. Minsk.]

Редько 2007: Редько, Ю.К. Словник сучасних українських прізвищ. Львів. 1–2.

[Redyko 2007: Redyko, Yu.K. Slovník suchasniŭh Ukraïnsykih prizvisht. Lviv. 1–2.]

PM: Русские мореходы в Ледовитом и Тихом океанах. Сборник документов о великих русских географических открытиях на Северо-Востоке Азии в XVII веке. Сост. М.И. Белов. Москва; Ленинград, 1952.

[RM: Russkie morehodi v Ledovitom i Tihom okeanah. Sbornik dokumentov o velikih russkikh geograficheskikh otkritiyah na Severo-Vostoke Azii v XVII veke. Sost. M.I. Belov. Moskva; Leningrad, 1952.]

РУС: Російсько-український словник прізвищ мешканців м. Дніпропетровська. Автори-упорядники Т.С. Пристайко, І.С. Попова, І.І. Турута, М.С. Ковальчук. Дніпропетровськ, 2007.

[RUS: Rosiysyko-ukraïnsykyi slovník prizvisht meshkantsiv m. Dnipropetrovsyka. Avtori-uporyadniki T.S. Pristayko, I.S. Popova, I.I. Turuta, M.S. Kovalychuk. Dnipropetrovskyk, 2007.]

Сб. Щукина: Сборник старинных бумаг, хранящихся в Музее П. И. Щукина. Москва 1896–1902. Ч. I–X.

[Cb. Shtukina: Sbornik starinnh bumag, hranyashtihsya v Muзее P.I. Shtukina. Moskva 1896–1902. Ch. I–H.]

СГРС: Словарь говоров русского Севера. Под ред. А.К. Матвеева. Екатеринбург 2001–. Т. I–.

[SGRS: Slovary govorov russkogo Severa. Pod red. A.K. Matveeva. Ekaterinburg 2001–. Т. I–.]

СП: Словник прізвищ: практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівецьчини). Укладачі: Н.Д. Бабич, Н.С. Колесник, К. М. Лук'янюк (гол. ред.) та ін. Чернівці, 2002.

[SP: Slovník přizvisht: praktičnĭy slovozmĭnno-orfografičnĭy (na materiáli Černivečchĭni). Ukladachi: N.D. Babich, N.S. Kolesnik, K.M. Luk'yanyuk (gol. red.) ta in. Chernivtsi, 2002.]

Списки Вят.: Списки населенных мест Российской империи, изд. Центральным статистическим комитетом МВД. Санкт-Петербург, 1863. Т. X: Вятская губерния.

[Spiski Vyat.: Spiski naselennih mest Rossiyskoy imperii, izd. Tsentralnym statisticheskim komitetom MVD. Sankt-Peterburg, 1863. Т. H: Vyatskaya guberniya.]

Списки Твер.: Списки населенных мест Российской империи, изд. Центральным статистическим комитетом МВД. Санкт-Петербург, 1862. Т. XLIII: Тверская губерния.

[Spiski Tver.: Spiski naselennih mest Rossiyskoy imperii, izd. Tsentralnym statisticheskim komitetom MVD. Sankt-Peterburg, 1862. Т. XLIII: Tverskaya guberniya.]

ССУМ: Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. Ред. Л.Л. Гумецька, І.М. Керницький. Київ 1977–1978. I–II.

[CCUM: Slovník staroukrajínsykoĭ movi XIV–XV st. Red. L.L. Gumetsyka, I.M. Kernitsykyi. Kĭiv 1977–1978. I–II.]

Тимченко 2002–2003: Тимченко, Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст. Підг. до вид. В.В. Німчук, Г.І. Лиса. Київ; Нью-Йорк. 1–2.

[Timchenko 2002–2003: Timchenko, Є. Materiali do slovníka pisemnoĭ ta knizhnoĭ ukrajínsykoĭ movi XV–XVIII st. Pidg. do vid. V.V. Nimchuk, G.I. Lisa. Kĭiv; Nyuu-York. 1–2.]

ТПК: Тверские писцовые книги XVI века. В: Тверская старина. Изд. С.И. Покровский. Тверь. 1913. № 1. С. 75–80.

[TRK: Tverskie pistsove knĭgi XVI veka. V: Tverskaya starina. Izd. S.I. Pokrovskiy. Tvery. 1913. № 1. S. 75–80.]

Тупиков 1903: Тупиков, Н.М. Словарь древнерусских личных собственных имен. В: Записки Отделения русской и славянской археологии имп. Русского археологического общества. Т. 6. С. 86–914.

[Tupikov 1903: Tupikov, N.M. Slovary drevnerusskikh lichnih sobstvennih imen. V: Zapiski Otdeleniya russkoy i slavyanskoy arheologii imp. Russkogo arheologicheskogo obshtestva. T. 6. S. 86–914.]

ЧТ: Чорні тюльпани: Афганський мартиролог України. Автор-упорядник О. Мусяєнко. Київ. 1999. Вип. 1.

[ChT: Chorni tyulypani: Afganskyiy martirolog Ukraïni. Avtor-uporyadnik O. Musienko. Kiiiv. 1999. Vip. 1.]

Чучка 2005: Чучка, П.П. Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник. Львів.

[Chuchka 2005: Chuchka, P.P. Prizvishta zakarpatskykh ukraïntsv. Istoriko-etimologichniy slovnik. Lviv.]

Чыгрын 1979: Чыгрын, І.П. Яшчэ з лексікі нашай влскі (Чамяры, Слоніміскі р-н). В: Народная словатворчасць. Рэд. А.А. Крывіцкі, І.Я. Яшкін. Мінск. С. 30–40.

[Chigrin 1979: Chigrin, I.P. Yashch z leksiki nashay vlski (Chamyari, Slonimski r-n). V: Narodnaya slovavorchastsy. Rd. A.A. Krivitski, I.Ya. Yashkin. Minsk. S. 30–40.]

Шумаков1912: Шумаков, С.А. Обзор Грамот Коллегии экономии. Вип. 3: Верея, Волоколамск, Дмитров и Звенигород. В: Чтения в обществе истории и древностей российских. 1912. Кн. III. Отд. I. С. 1–259.

[Shumakov1912: Shumakov, S.A. Obzor Gramot Kollegii konomii. Vip. 3: Vereya, Volokolamsk, Dmitrov i Zvenigorod. V: Chteniya v obshtestve istorii i drevnostey rossiyskih. 1912. Kn. III. Otd. I. S. 1–259.]

ЭССЯ: Этимологический словарь славянских языков: Праславянский лексический фонд. Ред. О.Н. Трубачев и А.Ф. Журавлев. Москва 1974–. Вип. 1–.

[SSYa: timologicheskii slovary slavyanskikh yazikov: Praslavyanskiy leksicheskii fond. Red. O.N. Trubachev i A.F. Zhuravlev. Moskva 1974–. Vp. 1–.]

Сведения за автора:

Віктор Петрович Шулгач, доктор філологічних наук, провідний науковий співробітник відділу історії української мови та ономастики Інституту української мови НАН України, вулиця Грушевського 4, 01001 Київ, Україна, e-mail: v.shulgach@mail.ru